

**Bazı vilâyetler mebus intihabatından şikâyetle bulunuldu-
ğuna dair 3/8 numaralı Başvekâlet tezkeresi ve mazbata-
ların tetkiki Encümeni mazbatası**

T. C.
Başvekâlet
Muameleât Müdürlüğü
Şube
Sayı 6/1206

6-V-1931

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Kütahya, Bolu, Kayseri, Afyon Karahisar, İsparta, Aksaray, Sinop Vilâyetleri intihabatın-
dan şikâyete dair olup, Dahiliye Vekâletinden gönderilen on beş adet şikâyetname yedi adet
zarf içinde olarak Jeffen takdim olunmuştur.

Muktazasının ifasına müsaade buyrulması arz olunur efendim.

Başvekâl
İsmet

Mazbataların Tetkiki Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
M. Tetkik Encümeni
Karar No: 1
Esas No: 3/8

16/V/1931

Yüksek Reisliğe

Mazbatalar Tetkik Encümeni 11 - V - 1931 tarih pazartesi günü toplanarak Dahili nizamname-
nin (15) inci maddesine tevfikan altı Talî Encümen tefrik etmiş ve encümenimize havale buyrulan
Kayseri, Sinop, Aksaray, İzmir, Kütahya, Afyon Karahisar, Bolu, İsparta mebus intihabatı hak-
kında şikâyeti muhtevi Başvekâletten 6/1234 numara ve 11 - V - 1931 tarih ve 6/1235 numaralı
10 - V - 1931 tarihli tezkerelerile gönderilen dosyalar Talî Encümenlerce tetkik ve bunlardan Boluya
ait olan intihap mazbatalarının tasdikına dair olan Talî Encümen mazbatası 12 - V - 1931 tarihinde
toplanan Heyeti Umumiye içtimarında ve Kayseri, Aksaray, İzmir, Afyon Karahisar, İsparta dai-
relerine ait intihap mazbatalarının tasdikına mütedair Talî Encümen mazbataları da 13 - V - 1931
tarihinde toplanan Heyeti Umumiyece tetkik ve ittifakla kabul edilmiştir. Meclisi Âliye arz edilmek
üzere Yüksek Reisliğe takdim kılınır.

Reis	R. V.	M. M.	Kâ.	Âza	Âza	Âza	
		Tokat	Balıkesir	Bolu			
	<i>Aziz</i>	<i>Süreyya</i>	<i>Muzaffer</i>	<i>Şükrü</i>	<i>Mustafa</i>	<i>Ziya</i>	
Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	
		Kars					
<i>Vasfi Raşit</i>	<i>M. Sabri</i>	<i>Fazıl Ahmet</i>	<i>Baha Tali</i>	<i>Vasıf</i>	<i>Hasan Raşit</i>	<i>Ali Münif</i>	<i>I. Kemal</i>

Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Giresun				Afyon		Afyon	Kars
A. Münir	Rifat	Rifat	İ. Süreyya	Cemal	Hacim	İzzet Ulvi	Nazif
Âza	Âza	Âza					
	Elâziz	Muş					
K. Zaim	H. Tahsin	Muhiddin Nami					

Dördüncü İhzarî
Encümen
No. 2

Tetkik Encümeni Reisliğine

Bolu Merkez Kazasının intihabatında müntehibi sanilere Halk Fırkası namzetlerinin isimlerini havi numaralı puslalar dağıtıldığına ve rey puslası bir müntehibi sani tarafından tetkik edildikten sonra Teftiş Heyeti Âzasından Âkif B. tarafından münderecatı umuma ifşa edildikten sonra sandığı atıldığına ve altı mebus intihabı lâzım gelirken müntehibi sanilere yalnız beş mebus namzedine rey verdirip altıncı bir namzede rey verdirmemek gibi tahdit ve inhisar cihetine gidildiğine dair sabık mebuslardan Bolulu Müfti Zade Ahmet Tayyar Bey tarafından ihbarı mütezammın Dahiliye Vekâletine gönderilen istida ile mebus intihap olunan Cevat Abbas, Falih Rifkî, İlyas Zade Şükürü, Emin Cemâl, Hasan Cemil, Salâh Cimeoz Beylerin intihap mazbataları tetkik olundu.

Müntehibi sanilere, verilen puslaları serbestçe tetkik ve bunların münderecatını kabul veya ademi kabul hususunda her hangi bir müdahale ve tazyikte bulunulduğu ne iddia edilmiş ve ne de sübut bulmuştur. Bir tek müntehibin rey puslasına bakarak, isim tasrih etmeksizin, "Halk Fırkasına veriyor,, denmesi, intihabın reyi hafi ile icra edilmiş olmasını tağyir eder bir mahiyette görülmemiştir. Yalnız beş namzede rey vermek hususunda bir müdahale ve tazyikte bulunulduğu iddiası ise müstakil namzetlerden Âli Beye ve bu sıfatla intihap olunan Salâh Cimeoz Beye rey verilmiş bulunmasile meuruhtur. İntihap mazbatalarının tetkikinde kanunî şeraite mugayir bir vaziyete ve hiç bir itiraz ve kaydi ihtiraziye tesadüf edilmemiştir. Bu itibarla inthabın fesadı hakkındaki iddianın reddine ve mazbataların kabulüne müttefikan karar verilmiştir.

12 - V - 1931

Reis	M. M.	Âza	Âza	Âza
Giresun	Konya	Çankırı	Konya	Muş
A. Münir	K. Zaim	Rifat	Mustafa	Hasan Reşit

Yüksek Reisliğe

Dahilî nizamnamenin maddei mahsusasına tevfikan teşkil olunan Birinci İhzarî Encümenimiz Ali Münif (Adana), Muhiddin Nami (Muş), Memet (Maraş), Süreyya Tevfik (Tokat), Beylerin huzurile toplanarak Reisliğe Ali Münif (Adana) ve mazbata muharrirliğine Muhiddin (Muş), Beyleri intihap ettikten sonra Kayseri Mebusu Ahmet Tevfik ve Coşkun Osman Beylere ait mazbataları ve bunlar aleyhindeki şikâyetleri müzakere ve tetkik etti:

Ahmet Tevfik Beyin mazbatasını aleyhine, eski Kayseri Mebuslarından İmamzade Ömer Mümtaz B., heyeti teftişiyeye, vilâyet ve dahiliyeye arzuhal ve telgraflarda şu maddeler üzerinde şikâyet etmektedir:

1 : Merkezden aldığı reylerden dört tane eksik gösterilmesi, 2 -başka bir avukat Ahmet B. namına verilmiş reylerin Ahmet Tevfik B. namına geçirilmesi, 3 - Kendisi için eski harflerle verilmiş iki reyin reddedilmesi, bir reyin de iltibastan dolayı kabul olunmaması.

Usul ve kanun dairesinde yapılmış olan bir intihabın intacından bir gün sonra ortaya çıkarılan

bu itirazlar teftiş heyetince birer birer tetkik olunarak müttefikan reddedilmiş ve keyfiyet 25 - IV - 1931 tarihli mazbata ile Ömer Mümtaz Beye ve vilâyete bildirilmiştir.

Encümenimizde tetkikatından Ömer Mümtaz Beyin “reyleri tekrar tadat ve tasnif etmek” yolundaki arzusunun isafı için konunî bir lüzum ve mecburiyet görmemiş ve iddialarının varit olmadığı kanaatine varmıştır.

2 : Coşkun Osman Bey aleyhinde ise Develili Ahmet İnzalı bir mektupta, Zileli, Tefvik isminde bir çiftçiyi çiftliğinde katlettirmek ve belediye reisliğinde iken rüşvetten hapis yatmak fiilleri isnat olunuyor.

Mazbatada bunlara dair resmî bir kayıt olmadığı gibi Osman Beyi ve vakayii yakından tanıyan Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi ve Atuf Beyler de Osman Beyin katil filile hiç bir alâkası olmadığını ve bu cürmü irtikâp edenlerin yakalanarak cezalarını çektiklerini ve belediyede irtişa ve saire maddelerinden muhakeme ile beraet etmiş olduğunu söyledikleri gibi encümenimizde işbu mazbatanın taliline kanunî bir sebep görmemiştir.

Netice: İşbu sebeplerden dolayı encümenimizce Ahmet Tefvik ve Coşkun Osman Beylere ait mazbataların tasdikı lüzumuna karar verildiği arz olunur.

Reis	M. M.	Âza	Âza	Âza
Adana	Muş	Tokat	Maraş	Afyon
<i>Ali Münif</i>	<i>Muhiddin Nami</i>	<i>Süreyya</i>		<i>İzzet Ulvi</i>

Mazbataların Tetkiki Encümeni Reisliğine

İhzarî Encümenimiz 11 mayıs 1931 tarihinde ıçtima etti. Reya hafi ile İsmail Kemal Bey (Çorum) reis ve Vasıf Bey (Malatya) kâtip intihap edildi.

Aksaray mebusluğuna intihap olunan Rıza Bey hakkında Aksarayda Efendizade Fahri imzasile varit olan itirazname tetkik olundu. Bu itirazatın en mühimmi mumaileyhin Aksaray Ticaret Odası Başkâtibi ve merkezden mansup memurlardan olması hasebile intihabın kanunsuz bulunduğuna daırdır.

İntihap kanununun on yedinci maddesinin bir fıkrasında (Muallimin müstesna olmak üzere merkezden mansup bilûmum memurin ile müftüler, hükkâm, müddei umumiler ve belediye reisleri müntehibi sani intihabına mübaşeretten iki ay evvel istifa etmiş olmadıkça mahalli memuriyetlerinin dahil bulunduğu dairei intihabiyeden mebus intihap edilmezler.) kaydi mevcut isede memurin kanununun birinci maddesine nazaran kendisine devlet hizmeti tevdi olunan ve sicilli mahsusunda mukayyet olarak umumî veya hususî bütçelerden maaş alan kimselere memur denileceği tasrih edilmiş olduğu gibi ticaret odaları mensuplarının memur addedilmediğine dair Büyük Meclisin tefsirinde mevcut olduğundan bu cihetle gayri varit görülmüştür. İtiraznamenin diğer kısımları kanunî kıymeti haiz olmadıklarından Rıza Beyin intihabında usulsüzlük bulunmadığına karar verilmiştir.

Çorum	Malatya	Balikesir	Ankara
<i>İ. Kemal</i>	<i>Vasıf</i>	<i>Hacim</i>	<i>Rifat</i>

Mazbataları Tetkik Encümeni Umumî Heyeti Reisliğine

İzmir vilâyetinde müstakil mebus olarak intihap edilen Milâslı Halil Beyin intihabının, intihabı mebusan kanununun 49 uncu ve 54 üncü maddeleri hükümlerine muhalif olduğundan halisile Halil Beyin mebusluğunun Meclisi Âlice nazarı teemmüle alınarak bir karar ittihazı için İzmir avukatlarından Fuat Bey tarafından gönderilen müracaatname ile intihap mazbatası tetkik olundu.

Muteriz tarafından serdedilen intihabı mebusan kanununun 49 uncu maddesi hükmünden bir namzete verilen reylerin kıymet ifade edebilmesinin müntehibi sanilerin mutlaka yüzde sekseninin namzet

hakkında rey vermiş bulunmasına mütevakkıf bulunacağı aslâ anlaşlamadığı gibi 54 ünü madde de yazılı bulunan « ekseriyeti ârâ » tabirinin de müntehibi sani adedi mürettebinin ekseriyeti manasına gelmediği reye iştirak edenlerin adedi müretteplerinden bir fazla rey almıyan namzetlerin ikinci bir defa intihap edilmeleri usulünün mevzuatımızda yer bulmamış olması ile de sabittir.

Bu itibarla İzmirin 1088 müntehibi sanisinde 1078 inin iştirak eylediği bir intihapta 1038 müntehibi saninin müstakıl namzetlere rey vermekten istinkâf eylemiş olmaları müstakillerin kazanmış olduğu reylerin ve bunlardan Halil Beyin kazanmış olduğu 40 reyin kıymetini inkâr ve Halil Beyin intihabını iptale sebep olarak kabul edilmemiştir.

Tetkik olunan intihap mazbatası dahi şeraiti kanuniyeye muvafak ve hiç bir itiraz ve kaydı ihtirazyeyi ihtiva eylememektedir.

Bu itibarla mazbatanın kabulüne müttefikan karar verilmiştir.

Elâziz	Kars	Erzurum	Ş. Karahisar
H. Tahsin	Baha Tali	Aziz	Vasfi Raşit

Dördüncü İhzarî

Encümen

No. 1

Tetkik Encümeni Reisliğine

Afyon Karahisar vilâyetinden müstakıl mebus olarak intihap edilen Mollazade Cemal Bey lehinde müntahibi saniler üzerinde taziyik icra ettirildiğinden ve mumaileyhin geçen intihap devresinde Halk Fırkası namına namzetliğini koymuş ve Halk Fırkasından bulunduğu bahsile bu halin men'i için Afyon Karahisarından Sabık Reddi İlhak ve Müdafaai Hukuk Âzasından Avukat Etemoğlu Memet Necip Bey tarafından gönderilen müracaatname ile intihap mazbatası tetkik olundu. Gelen evrak meyanında intihap esnasında müntehibi saniler üzerinde her hangi bir taziyik icra edildiğine dair hiç bir delil ve vesikaya tesadüf edilmemiş ve bu iddia müştekinin kavli mücerredinde kalmıştır.

Mollazade Cemal Beyin Halk Fırkasından olduğu halde müstakiller namzetliğini koymasında ise kanunî bir mani görülmemiştir. Tetkik olunan intihap mazbatası dahi şeraiti kanuniyeye muvafık ve hiç bir itiraz ve kaydı ihtirazyeyi ihtiva etmemektedir. Bu itibarla itirazın reddine ve mazbatanın kabulüne müttefikan karar verilmiştir.

12 - V - 1931

Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Giresun	Çankırı	Muş	Konya	Konya
A. Münir	Rifat	Hasan Reşit	Mustafa	K. Zaim

Mazbataları Tetkik Encümeni Umumî Heyeti Reisliğine

Isparta Vilâyetinden mebus olarak intihap edilen Kemal Turan Bey lehine müntehibi sanilere tavsiye edilmek suretile gayri kanunî şekilde müdahale ve tesir yapılmış olduğuna dair Karaağaçtan otuz müntehibi sani namına Haçî Hüseyin imzalı Dahiliye Vekâletine gönderilen telgrafname ile yine Gelen Dosttan Başyekâlete çekilen Nasuhoğlu Hafız Ahmet imzalı telgrafname ve Isparta heyeti teftişiyeye intihap mazbatası tetkik olundu.

Mazbatada intihabın cereyanı zamanında muhalifi kanun bir muameleden şikâyet edildiğine dair hiç bir itiraz ve kaydı ihtirazyeye tesadüf edilmemiş ve Kemal Turan Beye Isparta kazasından 116, Karaağaç kazasından 57, Yalvaçtan 9, Uluborludan 37 ve Iğdırın 8 ki ceman 227 reyin verildiği ve adedi mürettep müntehibi sani adedinin 367 ve bunlardan reye iştirak edenlerin adedinin 357 olduğu gös-

terkilmesine nazaran intihabın feshini mucip bir hal görülmemiş ve mezkûr telgrafname muhteviyatı intihabın hilâfı kanun olarak yapıldığı hususunda kanaat bahş gözülenmemiştir.

Bu itibarla itirazın reddine ve intihap mazbatasının kabulüne müttelifkan karar verilmiştir.

Erzurum	Kars	Elâziz	Şebîn Karahisar	Kars
Aziz	Baha Talî	H. Tahsin	Vasfi Raşit	Nazif

Mazbataların Tetkiki Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

M. Tetkik Encümeni

25 - V - 1931

Karar No. 2

Esas No. 3/8

Yüksek Reisliğe

Mazbataları Tetkik Encümeni 25 - V - 1931 pazartesi günü saat 15,30 da toplanarak Sinop Mebusu Hulûsi Beyin intihabı aleyhine itirazatı havi olup Başvekâletin 10 - V - 1931, B. W - 1931 tarih ve 6/1234, 6/1235 numaralı tezkerelerile gönderilen intihap mazbatasının lüzumu tasdikına dair olan Talî Encümen mazbatasını, encümenimiz heyeti umumiyesinde tetkik ve ittifakla kabul edilmiştir. Meclisi Âliye arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim kılndı.

Reis Vekilli	Mi Mi	Kâtip	Âza	Âza	Âza
Erzurum	Tokat	Balıkesir	Kocaeli	Çankırı	Ankara
Aziz	Süreyya	Muzaffer	L. Süreyya	Rifat	Rifat
Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Adana	Muş	Giresun	Kars	Elâziz	Konya
Ali Münif	Hasan Raşit	Münir	Baha Talî	Fazıl Akmet	Mustafa
Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Muş	Çorum	Malatya	Afyon Karahisar	Bolcu	Manisa
Muhiddin Nami	İ. Kemal	Vasif	Vasfi Raşit	Şükri	M. Sabri
Âza	Âza	Âza			
Afyon	Kars	Konya			
İzzet Ulvi	Nazif	K. Zaime			

Mazbataları Tetkik Encümeni Reisliğine

Sinop Mebusu Hulûsi Bey hakkındaki mazbata zirinde yazılan itirazda mumaileyhi vilâyetin yalnız Boyabat kazası müntehibi sanilerinin intihap ettiği ve diğer Sinop, Gerze, Ayanerk kazaları müntehibi sanileri Cümhuriyet Halk Fırkası namzet listesinde münhal bırakılan namzete rey vermedikleri cihetle bu haklarını yeniden istimal eylemek üzere bir namzet iraesî talep edilmektedir.

Aynı mazbatada da vilâyet heyeti idare âzası tarafından yazılan diğer şerhte intihabın intihabı mebusan kanununun 2 inci maddesine mugayir cereyan ettiği iddia olunmaktadır. Gerek heyeti teftişiyenin gerek vilâyet idare heyetinin itirazları tetkik olunarak bunlarda kanunî bir kaymet bulunmadığı anlaşılmıştır.

İntihabı mebusan kanununun 2 inci maddesi vilâyetlerin nüfusları ile çıkaracakları mebus adedi arasındaki nisbeti göstermekte olmasına ve Sinop Vilâyeti mebuslarının fazla veya eksikliği hakkında bir iddia mevcut olmadığına nazaran vilâyet idare heyetinin itirazı gayri varittir.

Heyeti teşftişiyenin yeniden bir namzet iraesî hakkındaki talebi de kanunî bir talep değildir. Çünkü intihabı mebusan kanununun 49, 50 inci maddelere nazaran müntehibi sanilerin salâhiyeti

kanuniyeleri tayin olunan günde intihap mevkiinde kanunen miktarı muayyen mebus için intihap haklarını istimal etmekten ibarettir. Bunların bir kısmı için yevmi intihapta reylerini istimal edipte diğerleri için reyleri imhal eylemek salâhiyetleri yoktur.

Binaenaleyh vaki itirazlar varit görülmemiş olduğundan mumaileyhe ait intihap mazbatasının tasdik ve kabulü için encümen umumî heyetine arz olundu.

Reis	M. M.	Âza	Âza
	Malatya		Ankara
	Vasıf	Hacim Muhittin	Rifat

Mazbataların tetkiki Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
M. Tetkik Encümeni
Karar No: 3
Esas No: 3/8

25/V/1931

Yüksek Reisliğe

Mazbataları Tetkik Encümeni 26 - V - 1931 salı günü saat 15,30 da toplanılarak Kütahyadan intihap edilen Avukat Hakkı, Bacakzade Mustafa, Muallim Tefvik Beylerin intihap aleyhinde itirazat ve şikâyata dair olup Avukat Hakkı Beyin intihap mazbatasının tasdik ve kabul ve Bacakzade Mustafa ve Muallim Tefvik Beylerin intihap mazbatalarının reddi lüzumuna dair olan Talî Encümen mazbatası encümenimiz heyeti umumiyesince mütalea ve tetkik edilerek ittifakla tasdik ve kabul edilmiştir.

Meclisi Âliye arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim olunur.

Reis	Reis V.	M. M.	Kâ.	Âza	Âza	Âza
Kütahya	Erzurum	Tokat	Balıkesir	Aydın	Çankırı	Giresun
Recep	Aziz	Süreyya	Muzaffer	Tahsin	Rifat	A. Münif
Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Konya	Afyon	Muş	Konya	Kocaeli		Kars
Mustafa	İzzet Ulvi	Muhittin Namı	Kemal Zaim	İ. Süreyya		Baha Tali
Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Elâziz	Afyon Karahisar	Manisa	Muş	Adana		Elâziz
Fazıl Ahmet	Vasfi Raşit	M. Sabri	Hasan Raşit	Ali Münif		H. Tahsin
Âza	Âza					
Afyon						
Cemal	Vasıf					

Mazbataları Tetkik Encümeni Reisliğine

Kütahyadan intihap olunan ve haklarında şikâyet edilen Uşaklı Bacakzade Mustafa ve Simavlı Bursa Lise Muallimi Tefvik ve Avukat Hakkı Beylerin 1 inci ihzarî Encümenimize tevdi olunan intihap mazbatalarile şikâyet evrakı tetkik ve müzakere edildi: Şöyle ki:

1) Bacakzade Mustafa Beyle Muallim Tefvik Beyin kazandıkları vilâyet müntehibi sanileri mecmuu olan 734 reyden 96 ve 91 reyle akalliyette kaldıkları halde Uşak Belediye Reisi Alâettin ve Tavşanlı Belediye Reisi Halil Beylerin 267 şer reyle ekseriyeti ihraz etmelerine rağmen bunların intihapları Heyeti Teftişiyeye muallel görülerek keenlemyekün addedilmiş ve yerlerine Mustafa ve Tefvik Beylere intihap mazbatası verilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

İntihabı mebusan kanununun 52 ve 55 inci maddelerile yeni dahilî nizamnamenin hükmü ve

evvelce buna müşabih bir vaziyette B. M. Meclisinin ittihaz eylediği karar göz önüne alınarak keyfiyet şu suretle mutalea kılındı:

Bacakzade Mustafa ve Muallim Tefvik Beylerin mebuslukları, kendilerinden fazla rey alan Halil ve Alâettin Beylerin, intihabı mebusan kanununun 27 inci maddesinin 3 nisan 339 tarihli muaddel fıkrası mucibince mebusluklarının “ muteber olmaması „ esasına istinat ettirilmiştir.

Halbu ki aynı mahiyette bir misal olarak mukaddema askerlikten istifa etmeksizin Bursa-dan intihap edilmiş bir zatın mebusluğunun muteber olmayacağı cihetle bu zattan daha az rey alanlar mebus addedilmemiş ve T. B. M. Meclisinin 17 - I - 341 tarihli içtimada kabul edilen mazbata hükmüne müsteniden yeniden intihap yapılmıştır.

İşbu filî misali Halil ve Alâettin Beylerin mebusluklarının muteber olmaması neticesinde Mustafa ve Tefvik Beylerin mebusluğu meselesinin hallinde de Büyük Meclisin geçmiş bir kararına müstenit usul mahiyetinde telâkki etmek tabiidir.

Şu mülâhazaya binaen: esas ekseriyeti kazanmış olan iki zatın kanunen muteber olmıyan mebuslukları yerine daha az rey alan diğer iki zatın mebuslukları kanuna muvafık olamıyacağından Dahilî nizamnamemizin 21 inci maddesine tevfikân Kütahyada bunların yerine yeniden intihap yapılması lüzumuna ;

2) Avukat İsmail Hakkı Bey hakkında bazı isnadat varsa da bunların yine mahallinden vaki diğer müracaatlarla tekzip edilmesine ve valinin iş'aratında bu isnatların çekememezlik mahiyetinde olduğu tasrih edilmesine ve bundan başka isnat edilen hususların kanunen mebusluğa mani teşkil etmemesine binaen işbu intihabın tasdikına karar verildiği arz olunur efendim.

Encümen Reisi	M. M.	Âza
Adana	Muş	Tokat
Ali Münif	Muhiddin Nami	Süreyya